

the priority of the jurisdiction of the child's state of origin and the inevitability of punishment for systematic human rights violations that constitute war crimes. Punishing the perpetrators and returning the children is not only an act of justice for the affected Ukrainian families and communities, but also a necessary condition for the functioning of the modern international security system.

References

1. Convention on the Rights of the Child, adopted 20 November 1989 by General Assembly resolution 44/25. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
2. IV GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS IN TIME OF WAR, August 12, 1949, International Committee of the Red Cross, Geneva, pp.153-221. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/380-GC-IV-EN.pdf>
3. CONVENTION ON JURISDICTION, APPLICABLE LAW, RECOGNITION, ENFORCEMENT AND CO-OPERATION IN RESPECT OF PARENTAL RESPONSIBILITY AND MEASURES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN, Concluded 19 October 1996. URL: <https://assets.hcch.net/docs/fl6ebd3d-f398-4891-bf47-110866e171d4.pdf>
4. Convention on the Rights of the Child, adopted 20 November 1989 by General Assembly resolution 44/25. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
5. IV GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS In Time of War, August 12, 1949, International Committee of the Red Cross, Geneva, pp.153-221. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/380-GC-IV-EN.pdf>
6. European Court of Human Rights (Grand Chamber) (2024). Case of Ukraine and the Netherlands v. Russia (Applications nos. 8019/16, 43800/14, 28525/20 and 11055/22). Strasbourg: ECHR. Available at: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22001-244292%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22001-244292%22%7D)

DEPORTATION, FORCED DISPLACEMENT OR EVACUATION: INTERNATIONAL LEGAL CRITERIA FOR IDENTIFYING CRIMES AGAINST CHILDREN

*Ostapenko O., PhD in Law, Associate Professor
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

Against the backdrop of the Russian Federation's ongoing armed aggression against Ukraine, the issue of the legal classification of the aggressor's actions against the civilian population, particularly children, has become particularly acute. The terms «deportation», «forced displacement» and «evacuation» are frequently used in public and legal discourse. However, in order to hold the perpetrators accountable and ensure the protection of the rights of victims, it is necessary to clearly distinguish between these

categories, as the outward similarity of the physical movement of persons conceals radically different legal consequences and the subjective aspect of the act.

International humanitarian law, in particular Article 49 of the Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War [1], establishes an absolute prohibition on the forced individual or mass displacement or deportation of protected persons. An analysis of international legal norms and decisions of international tribunals (in particular in the cases of «Prosecutor v. Krstic» [2] and «Prosecutor v. S. Milošević» [3]) allows us to assert that the key criterion for distinguishing between these concepts is the fact of crossing a state border. Deportation is characterized by the removal of a person from the territory of their state to the territory of another country. In the context of the current war, this constitutes the unlawful removal of Ukrainian children to the internationally recognized territory of the Russian Federation. Instead, forced displacement (or forced displacement) takes place within the internationally recognized borders of one state, for example, from the territories of active hostilities to the temporarily occupied territories of Ukraine. Both categories are characterized by common features: involuntariness, illegality and lack of legal grounds provided for by international law.

Especially dangerous is the practice of the aggressor state to carry out deportation under the guise of «evacuation» or «humanitarian aid». According to IHL rules, evacuation can be considered legal only when it is caused by urgent considerations of public security or serious reasons of a military nature, and is carried out exclusively in the interests of civilians. The Russian Federation systematically uses humanitarian rhetoric to cover up criminal practices accompanied by changes in the personal status of children, their illegal adoption, and information isolation, in direct violation of Article 50 of the Geneva Convention IV [4].

The central element of any action against children is the principle of the best interests of the child, enshrined in the Declaration of the Rights of the Child [5] in 1959 and the UN Convention on the Rights of the Child [6] in 1989. This principle is a threefold concept: it acts as a substantive right, a fundamental interpretative principle, and a rule of procedure. Practice of the ECtHR (in particular, the cases «Mamchur v. Ukraine» [7] and «Neulinger and Shuruk v. Switzerland» [8]) identifies two key components of a child's interests: maintaining family ties and ensuring development in a safe, stable environment. Deportation of children by the aggressor State grossly violates both components, as it is often accompanied by a violent break with the family and displacement to an environment where the child is subjected to ideological processing and loss of national identity.

Under the Rome Statute of the ICC [9], unlawful deportation or displacement is a war crime. However, in the presence of signs of large-scale and systematicity, these actions are classified as a crime against humanity. Moreover, the suppression by the aggressor country of information on the whereabouts of children, the modification of their documents and the refusal to return allow these acts to be considered through the prism of the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced

Disappearance [10]. Article 25 of that Convention expressly obliges States to punish the illicit transfer of child victims of enforced disappearance as well as the falsification of documents attesting to their true identity.

The issue of jurisdiction over children in the temporarily occupied territories is extremely complex. Although the UN Convention on the Rights of the Child [11] imposes obligations on the state under whose jurisdiction the child is, in a situation of occupation, there is «competition of jurisdictions». The occupying power actually exercises «power» over children (according to Art. 4 of Geneva Convention IV [12]), but this does not give it the right to change their civil status. Instead, Ukraine, as the State of habitual residence, retains its jurisdiction over unduly displaced children under the rules of the 1996 Hague Convention [13]. Ukraine's extraterritorial jurisdiction must prevail, since the aggressor's actions are based on the illegal use of force, which cannot give rise to legal consequences.

Therefore, the forced deportation and forcible transfer of Ukrainian children by the Russian Federation is not only a war crime, but also an element of systemic policy, which under certain conditions can be qualified as an act of genocide (due to the forcible transfer of children from one group to another). The separation of these actions from «evacuation» should be based on an analysis of compliance with IHL guarantees: the presence of parental consent, the absence of a change in personal status, and the provision of immediate return. The restoration of justice requires the consolidation of international efforts to overcome the aggressor's jurisdictional immunity and to exercise the right of every deported child to return to his or her family and national environment.

References

1. GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS IN TIME OF WAR OF 12 AUGUST 1949. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.33_GC-IV-EN.pdf
2. Prosecutor v. Radislav Krstic (Trial Judgement). International Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY); Trial Chamber. 2 August 2001. URL: <https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/icty/2001/40159>
3. Prosecutor v. S. Milošević (Decision on Motion for Judgement of Acquittal). International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY); Trial Chamber III. 16 June 2004. <https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/icty/2004/58449>
4. IV GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS IN TIME OF WAR, August 12, 1949, International Committee of the Red Cross, Geneva, pp.153-221. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/380-GC-IV-EN.pdf>
5. Declaration of the Rights of the Child. G.A. res. 1386 (XIV), 14 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 19, U.N. Doc. A/4354 (1959). URL: <https://www.globalhealthrights.org/instrument/declaration-of-the-rights-of-the-child/>
6. Convention on the Rights of the Child: adopted 20 November 1989 by General Assembly resolution 44/25. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

7. CASE OF MAMCHUR v. UKRAINE (Application no. 10383/09).European Court of Human Rights (Fifth Section)16/10/2015. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-156388>

8. General comment no. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration (art. 3, para. 1): United Nations Committee on the Rights of the Children. 21 p. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/778523?v=pdf>

9. Rome Statute of the International Criminal Court: International Criminal Court. 89 p. <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf>

10. International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: adopted 20 December 2006 by General Assembly of the United Nations in its resolution 61/177. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-all-persons-enforced>.

11. Convention on the Rights of the Child: adopted 20 November 1989 by General Assembly resolution 44/25. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

12. IV GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS IN TIME OF WAR, August 12, 1949, International Committee of the Red Cross, Geneva, pp.153-221. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/380-GC-IV-EN.pdf>

13. Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children. URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=70>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ЗБРОЇ ТА ЗАСОБІВ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ОБОРОННИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

О. Плотніков

Міністерство оборони України

Національний університет оборони України

Захист суверенітету та територіальної цілісності України, прав і свобод громадян в умовах відбиття збройної агресії вимагає великої кількості різноманітної зброї та інших засобів ведення війни. Така зброя виробляється в Україні та передається союзниками. Також, в умовах погіршення міжнародної безпекової ситуації, розгортання міждержавних збройних конфліктів та високого ризику виникнення широкомасштабних конфліктів в майбутньому, українська зброя та засоби ведення війни набули визнання на світовому ринку і вже становлять одну з важливих частин українського експорту.

Важливим аспектом в організації виробництва та постачання зброї всередині України та за кордоном є забезпечення її відповідності вимогам права України та міжнародно-правовим зобов'язанням України. Зокрема, відповідно до статті 36

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ
імені ІВАНА КОЖЕДУБА

СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

**Збірник матеріалів X Міжнародної наукової конференції
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба**

21-22 травня 2026 року

Харків
2026

X Міжнародна наукова конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»: збірник матеріалів, 21-22 травня 2026 року. – Х.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2026. – 570 с.

Наведені публікації за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, які виконані науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, докторантами, ад'юнктами, аспірантами та іншими фахівцями органів військового управління, закладів, установ і підприємств.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, фахівців у сфері військового управління, психологічної підтримки персоналу Збройних Сил України.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Затверджено до друку Вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, протокол №5 від 26 травня 2026 року.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЛУК'ЯНЕНКО

В'ячеслав

В'ячеславович

Заступник начальника Харківського національного університету Повітряних Сил з психологічної підтримки персоналу - начальник відділу, полковник

КРОТЮК

Василь Андрійович

Начальник кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил, кандидат філософських наук, доцент, полковник
Ректор Інституту цивільної авіації Харківського національного університету Повітряних Сил, доктор технічних наук, професор

Зоран

КОМАР

Наталія БЕРБЮК

ЛІНДСТРЕМ

Професор Загребського університету (Хорватія)

Доцент кафедри комунікацій у галузі прикладних комунікаційних технологій факультету прикладних інформаційних технологій Університету Гетеборга (Швеція)

ДЗЬОБАНЬ Олександр

Петрович

Професор кафедри філософії Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, доктор філософських наук, професор

КАЛИНОВСЬКИЙ

Юрій Юрійович

Професор кафедри філософії Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, доктор філософських наук, професор

ЯНДОЛА Кристина

Олександрівна

Старший викладач кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил